ADABIYOTSHUNOSLIK

Botirova Shaxlo Isamiddinovna (Alfraganus universiteti professori; filologiya fanlari doktori (DSc)

QISSA PROLOGI VA ILK JUMLA MODIFIKATSIYASI

Annotatsiya. *Mazkur maqolada prolog voqelikning izchilligini ta'minlaydigan syujet qismlaridan biri ekanligi hamda prologlar mazmun-mundarijasiga ko'ra turlicha bo'lishi xususida fikr yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *badiiy asar, syujet, obraz, prolog, nafs tarbiyasi, ruhiyat, modifikatsiya, olam va odam taqdiri.*

Ботирова Шахло Исамиддиновна (профессор университета Альфраганус, доктор филологических наук (DSc)

КРАТКИЙ ПРОЛОГ И МОДИФИКАЦИЯ ПЕРВОЙ ФРАЗЫ

Аннотация. *В статье обсуждается проблема пролога как одного из элементов сюжета, обеспечивающих целостность реальности, а также изучены различия прологов по содержанию.*

Ключевые слова: *художественное произведение, сюжет, образ, пролог, самовоспитание, психика, изменение, мир и судьба человека.*

Botirova Shaxlo Isamiddinovna (Alfraganus universiteti Professor of Alfraganus University, Doctor of Philological Sciences (DSc)

SHORT PROLOGUE AND MODIFICATION OF THE FIRST PHRASE

Annotation. *The article discusses the problem of the prologue as one of the elements of the plot that ensure the integrity of reality, and also studies the differences in prologues by content.*

Key words: *fiction, plot, image, prologue, self-education, psyche, change, world and destiny of man.*

Kirish. Badiiy asarning muqaddimasida yozuvchi qahramon tilidan – qissa modusini shu qadar tiniq belgilab olganki, Allohning besabab insonni jazoga muztarig' etmaganligini, Qur'oni karimda shaytonning malayiga aylangan inson qiyofasining tiniqlashgan ko'rinishini anglaysiz. Buning natijasida inson bu dunyoda mavjudligini anglab yetadi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Qissa prologi, asar sujetining tarkibiy qismlarining tahlili bilan bo'g'liq masalalar I.Sulton, I.Haqqul, M.Qo'shjonov, X.Hamroqulova, D.Quronov, T.Boboyev, Z. Mamajonov, M.Sheraliyeva H.Umurov va bosqa bir qator adabiyotshunos olimlarning tadqiqotlarida yoritilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot jarayonida nazariy metodologiyaning asosiy tarkibiy qismlari bilan bir qatorda quyidagi maxsus usullardan foydalanish maqsadga muvofiq deb topildi: biografik usul, ya'ni ijodkorning shaxsiyati, hissiy va emotsional tajribalari, dunyoqarashi, uning tegishli bo'lgan ijtimoiy tabaqa manfaatlari, xotiralar, kundaliklar va shu kabi manbalarni o'rganish, qiyosiy-tarixiy usul, xususan, tarixiy yondashuv orqali hodisani tarixiy jihatdan va dinamik rivojlanish jarayoni sifatida tahlil qilish imkoniyati; rivoyatlar, an'analar, janrlar shakllanishi va matnlarni tarixiy-tipologik hamda strukturaviy-tipologik jihatdan tahlil qilish.

Tahlil va natijalar. Shaytonning vasvasasi va o'zining egri yo'lda ekanligini chuqur tushunadi. XX asrning ham, oldingi asr adabiyotlarining ham, barchasida nafs tarbiyasi haqida so'z bormaganmidi? Navoiy, Bobur va Mashrab, Ogahiylar nafsning darajalari hamda insoniyatni yo'ldan ozdiruvchi Iblis ekanligini she'riy shakllarda bitmaganmidi? Oriylar rost mulohaza yuritarkan, N.Eshonqulning "Qora kitob" qissasida Frans Kafkaning badiiy izlanishlaridan muayyan darajada ilhomlanish hamda olam va odam taqdirini anglatish metamorfozasi yaqqol ko'zga tashlanadi:

"Birodar, yaxshi odam bo'lsangiz kerak, ko'zlaringiz aytib turibdi. Siz ham bu charxi dunyoning ko'p nadomatlarini boshdan kechirganga o'xshaysiz. Negadir siz bilan juda suhbatlashgim kelyapti, to'g'risini aytsam, hozir kimgadir ko'nglimni bo'shatmasam, "tars" yorilib ketadigandayman. Ichganga o'xshaysiz deysizmi? Nega sekin aytasiz, baqirib ayting. Ichganman, to'yib ichganman, besh yildan beri to'yib ichaman. Buni yuzimga qarasangiz, darrov sezasiz. Kuygan charm deysiz. Yuzim emas, yuragim kuyib ketgan, kuygan kovushga o'xshab qolgan. O'zim ham misoli g'ijimlab tashlangan qog'ozman. Hayot meni g'ijimlab tashladi, birodar. G'ijimlab-g'ijimlab, so'ng mana shu xiyobonga otib yubordi. Ko'nglim kuyganidan ichaman, hayotim nest-u zabun bo'lganidan ichaman. Qo'llarimga qarang, kimning qo'llariga o'xshaydi? Ziyoli odamning deysizmi? Topolmadingiz, birodar, qotilning qo'liga o'xshaydi. Bu qo'llar qotil qo'llar, o'z farzandini bo'g'ib o'ldirgan qo'ldir. Nega yuzingiz oqarib ketdi, qo'rqib ketdingizmi? Aftidan, tagli-tugli odam bo'lsangiz kerak, keling, sizga taqsirim deb murojaat qilay. Olis zamonlarda yaxshi odamlar bir-birlariga taqsir deb muomala qilisharkan. Sizga yoqdimi? Xursandman. Shunday, taqsir, bu qotil

qo‘llar. Sizga mana shu qotillik haqida gapirib bermoqchi edim. Bo‘shman deysizmi? Juda yaxshi. Hayot, sizga aytsam, taqsirim, tavqi la’nat to‘shagidir. Momohavo bilan Odam atoning gunohi nimada bilasizmi? Olma o‘g‘irlaganlikda? Bilmabsiz, taqsirim, ikkalasining aybi shundaki, ular yer yuzida gunohkorlar, tavqila’natga uchraganlar naslini paydo qildi. Mana shu ularning katta gunohi. Odamzodni yaratmaslik kerak edi. Parvardigor odam bilan birga gunohni ham yer yuziga ekib qo‘ydi” [1;513-b.].

Qissa muqaddimasida sujetning *ichki harakat dinamikasiga* asoslangan tipi yuzaga chiqadiki, qahramonning o‘y-xayollari, xotirasidagi, hayotidagi muhim burilishlar, evrilishlar, topishlar-u yo‘qotishlari, mayxo‘rlikka zimdan berilishi oqibatida mislsiz xatolari yuzaga chiqadi. Bu xatolar insoniyatning tarixi bilan bevosita bog‘liq holda namoyon bo‘ladi. Masalan, ro‘parasidagi o‘quvchiga murojaat qilarkan, tinglovchini ham ta’riflab o‘tadi. Yer yuzidagi sonsiz gunohlarni qilib, aysh-ishratda umr kechirayotgan, birovning haqidan hayiqmaydigan badnafslar olamining suratini tomosha qilgandek bo‘lasiz. Chunki nafs har qanday masalada o‘z ishini qilib, dallollik va olib-sotarlik evaziga kun ko‘ruvchilarni ham ayovsiz savalab o‘tadi. Oddiy insonlar boshiga tushgan kulfatlarning asl egalari katta-katta amaldorlar, nafsini yegan muttahamlar, zolimlar, amalfurush va Allohdan qo‘rqmaslar, dili-tili boshqa shaytonsifatlar deya talqin etilmoqda. *Hayot meni g‘ajib tashladi, birodar. G‘ijimlab-g‘ijimlab so‘ng mana shu xiyobonga otib yubordi* jumlasining o‘ziyoq, qahramonning butun hayoti, umri muttahamlar qo‘lida o‘tganligini dalolatlaydi.

Prolog voqelikning izchilligini ta’minlaydigan sujet qismlaridan biridir. Prolog adabiy asarning kirish qismi, muqaddima. Prologlar mazmun-mundarijasiga ko‘ra turlicha bo‘ladi: asarning yozilish sababini izohlash, asosiy mazmunni muxtasar bayon etish, asar sababini izohlash, asosiy voqealarning qisqa bayoni va h.k. Shunga ko‘ra, prologlar turli badiiy-estetik maqsadlarga xizmat qiladi: o‘quvchini asar voqeligiga olib kirish, tasvirlanajak voqealarning yuz berish omillari haqida umumiy tasavvur berish, muayyan emotsional holat hosil qilish va h.k. Har qanday muqaddima emas, faqat badiiy muqaddimagina prolog sanalishi mumkin. Ya’ni, prolog sanalishi uchun muqaddima badiiy matnning uzviy qismi bo‘lib qolishi zarur, asosiy matn – yondash matn munosabatida turgan so‘zboshilarni prolog sanash to‘g‘ri emas. Masalan, “O‘tkan kunlar”ning “Yozg‘uvchidan” deb nomlangan kirish qismi asosiy matnning uzviy qismi bo‘lmay, balki yondash matndir. Cho‘lponning “Kecha” romani boshlanishidagi mo‘jazgina bahor tasviri esa matnning uzviy bo‘lagi. Shu ma’noda, “O‘tkan kunlar”da muallif ijodiy niyati izhor etilgan alohida so‘zboshi, “Kecha”da esa o‘quvchini tasvirlanajak voqealarni qabul qilishga emotsional jihatdan tayyorlashga qaratilgan lirik xarakterdagi prolog mavjuddir” [2;23-b.]. Darhaqiqat, D.Quronov talqin qilayotgan nazariy mulohazalar o‘rinlidir. Ko‘pchilik hollarda, prologni yozuvchining o‘z nuqtayi nazari, asari haqidagi qarashlari deb chalkash tushunadiganlar, tahlil qiladiganlar ham uchraydi. Bunday idroklash ishonchni oqlamaydi. Ilmiy xatolarni keltirib chiqaradi. N.Eshonqulning “Qora kitob” qissasida qahramon ruhiyatidagi evrilishlarning asl sababi – taqiq mevani yeb, Yer yuziga tavqi la’natni olgan Odamning qilmish-qidirmishlari emas, o‘zligini vayron qilgan inson o‘zganini idroklashga keng yo‘l ochmoqda. O‘zligini anglash har bir bani odamning go‘zal ishi bo‘lmog‘i kerak degan ishora mavjud, aslida. Odam qachon xato qiladi? Qachon gunohlardan, xiyonatlardan forig‘ bir ahvolda umr kechiradi? Bugungi kun odami sabrsizligi va badnafsligi, o‘zidan o‘zgalarni tan olmasligi, ayniqsa, ziyoli qatlamning olomonga aylanishi evrilish nuqtayi nazaridan g‘oyat achinarli ahvolga kelganligini ko‘rsatadi.

Siyosiy elitaning qurboniga aylanish ham qissa qahramonining bosh prologdagi kayfiyatini dalolatlaydi. Chunki jamiyat undan maksimal darajada foydalanib bo‘ldi. Endi uning (piyonista) hech kimga keragi yo‘q. Mana shu yerda qissaning sababdan oqibatga o‘tish modusi qabarib ko‘rinadi. E’tibor bering, men g‘ijimlangan qog‘oz (axlat)man demoqda. Yuzimning kuygan charmdan mutlaqo farqi yo‘q, uni shu ko‘yga solgan jamiyat – kishanlangan qo‘lim yo‘rig‘ini boshqargan mafkura, deb tushunadi. Ikkita parallel ramz bor. Birinchisi, jannatdan badar ketgan Odam Ato va Momo Havo, ikkinchisi esa siyosiy elita, mavjud tuzum qurboniga aylangan qahramon tiynati. Mana shu diqqattalab, o‘rinlar qissa prologini teran tushunib olib, keyingi voqealar rivojiga o‘tishni taqozo etadi.

“Nazar Eshonqulning “Qora kitob” qissasi va “O‘lik mavsum” hikoyasi mohiyatan, bir-birining davomiday, har ikki asarda ham insoniyat muayyan g‘oyalar izmiga tushib qolishi va uning insoniyat qismatidagi so‘ngsiz azoblari fosh etiladi. “Qora kitob”da g‘oya qurboniga aylangan oila tarixi orqali fojia keng va atroflicha yoritilsa, “O‘lik mavsum”da voqelik sirlilik kasb etadi. “Qora kitob”dagi ziyolining farzandlari cho‘qqi soqolga o‘xshashga, undan andoza olishga harakat qilsa, “O‘lik mavsum”da ham shunday hol kuzatiladi” [3;142-b.], deya yozadi professor X.Hamroqulova. Binobarin, X.Hamroqulovaning mazkur mulohazalarida jon bor. Chunki Nazar Eshonqulning juda ko‘pchilik asarlarida SHAXSning Shayton izmidan chiqish va undan xalos bo‘lishga intilish modusi kuchli. Shaytonning va nafsning itdek ergashishi SHAXSning butun bo‘lib, Biru Borning itoatida umr kechirishga astoydil ichki ehtiyoj, xohish samarasi o‘laroq qa-

dam tashlashi ramzlar va talqinlarda yanada jilvalanadi. Mana shu tamoyil Nazar Eshonqulning syujet yaratishdagi konseptual ijodiy qarashlari hamda mushohadalarining namoyon bo‘lishiga keng zamin yaratadi. Qissaning prologidan keyin izchil davom etadigan voqealar rivojida yozuvchi qahramonning yetmishlarni qoralagan zamon ziyolisining ahvol-ruhiyatini uning tilidan chiqayotgan nutq bo‘laklari orqali o‘quvchiga tushuntiradi. Qissaning shiddatli voqealar rivojida kulminatsiya va badiiy konflikt qahramonning o‘z-o‘zi bilan olishuvini taqozolaydi. Masalan, qahramon adabiyot odami hamdir: bir qarashda faylasuf, bir qarashda, tafakkur sohibi, bir qarashda, jurnalist va oddiy taqvodor bo‘lib sujetning qiziqarli bo‘lishiga imkon yaratadi. Butun qalbini ochib tashlagan odamni ko‘rganmisiz? Mana shu qissada yozuvchi qahramonining INSONIYATdan yashirgan, umuman, sirning o‘zi yo‘q. Bular xarakterlarni to‘laqonli anglashga va yozuvchining maqsad hamda muddaosini qahramon tilidan o‘quvchiga yetkazishga intilganligida qabarib ko‘rinadi:

“Bir oycha oldin masjidga bordim, tavba qildim, endi hayotimni toat-ibodatga bag‘ishlay, qilgan gunohlarimga iqror bo‘lay degandim. Bugun esa yana gunohga botdim. O‘z qizimni bo‘g‘ib o‘ldirdim. Nega deysizmi? O‘zim ham bilmayman. Ammo boshqa toqatim qolmadi. Meni bu qismat xo‘rlab tashladi, men gunohlardan birato‘la qutulish uchun shunday qildim. Endi ancha yengilman. Qizim esa kecha qanday uxlagan bo‘lsa, shunday abadiy uyquda yotibdi. Men o‘zimni bosib olish, iqrorim osonroq bo‘lishi uchun kallamni qizitib olishga keldim. Albatta. O‘zim boraman, hammasini aytib beraman. Endi menga hech qiziq joyi yo‘q. Qo‘rquv orqada qoldi. Hayot har kuni kiyib yuradigan libosday oydinlashdi. Bir keksa odamman. Meni nima qilisha olardi? Berilajak jazo, har qalay, vijdon jazosidan yengilroqdir. Shunday emasmi? Meni hech kim o‘zimdek sud qilolmaydi. Men o‘zim ustimdan o‘qigan hukm oldida boshqa hukmlar burgut oldida pashshaday gap... Siz yana jazodan qo‘rqmaysizmi, deb so‘rab o‘tiribsiz. Jazo nima u? Shunchaki rasmiy marosim. Hakamlar va tergovchilarning *kun kechirishi uchun o‘ylab topilgan marosim. Aslida, eng oliy jazoni ko‘ngilning o‘zi chiqaradi* [3;515-b.].

Qissaning ilk kulminatsion nuqtasi mana shu yerda ko‘zga tashlanadi. Chunki qahramon qilgan eng mudhish gunohi uchun olib kelgan barcha xato va adashishlarning mantig‘ini o‘lim bilan yakunlamoqchi bo‘ladi. O‘z qizini bo‘g‘ib o‘ldirish esa musulmonchilikda xudkushlikdan boshqa narsa emas. Yoshi bir joyga borgan odamning qizini bo‘g‘ib o‘ldirishi ramziy ma’no tashuvchidir. Masalan, ko‘pchilik tadqiqotchilar real o‘lim bilan bog‘lab talqin qilgan. Aslida, Jaloliddin Rumiyning “Ichindagi ichindadur” asaridagi o‘lim bilan bog‘liq nuqta asar boshida berib o‘tiladi. Buni “Qora kitob” qissasiga nima daxli bor, deyishingiz mumkin. Ammo shu narsa aniqki, Rumiy Olam va Odam timsolida ko‘p metamorfozalarni real hayotdagi voqelik bilan ramziy-metaforik yo‘sinda talqin qilib borganligini sezish mumkin.

Jaloliddin Rumiyning “Ichindagi ichindadir” asaridagi voqelikni keltirganimizda mana shu jihat yanada ayonlashadi:

“Mohiyatdan so‘z ochib Mavlono rumiy quyidagi savol-javobni keltiradi:

Dediki: “Onangni nechun o‘ldirding?”

Dedi: “Unga yarashmagan bir ishni ko‘rdim”.

Dediki: “Ammo onangni emas, yetti yot begonani o‘ldirsang bo‘lmasmidi?” Dedi: “Har kuni bittadan o‘ldirayinmi?”

Hazrat bu o‘rinda inson gumrohligining tub sababi – nafs haqida so‘z yurita turib, demoqchi bo‘ladi: sen hadeb qilmishlaringning oqibatini daf etishga, ularni u yoki bu shaklda xaspo‘shlashga behuda urinaverma, balki mohiyatga teran ko‘z-la nazar sol-da, asos bo‘lgan nafsingni (onani) jilovla, toki u tufayli har kuni har kim bilan yoqalashishga o‘rin qolmasin!” [4;13-b.].

Ko‘rinadiki, Jaloliddin Rumiy nafsni o‘ldirishni shu qadar oddiy usulda talqin qiladki, Nazar Eshonqul qissa qahramonida – qizi timsolida keltiradi. E’tibor bering, qissadagi matnga: “Bir oycha oldin masjidga bordim, tavba qildim, endi hayotimni toat-ibodatga bag‘ishlay, qilgan gunohlarimga iqror bo‘lay degandim. Bugun esa yana gunohga botdim. O‘z qizimni bo‘g‘ib o‘ldirdim. Nega deysizmi? O‘zim ham bilmayman”. Tavba va tazarru qilgan odam birinchi nimani mustahkamlaydi? Javobni iymondan so‘rash kerak. U tavbaga olib borgan, gunohlardan forig‘ qiluvchi iymonidan ayrilib, gunohga botdi. Bu gunoh uni yana tavba qilib, iymonni mustahkamlashga, nafsini jilovlashga yetaklaydi. Iymonning zaifligidan nafsi ustun keldi va gunoh ishga qo‘l urdi. Ramzlar shu qadar bir-biriga chirmoqvuqdek o‘ralashib ketganki, uni adabiyot muhiblari anglashi mumkin. Yozuvchi oddiy o‘quvchi uchun asar yozmaydi. Kitobxon qissalardagi voqelikni teran anglashi uchun juda ko‘plab yondash diniy-ma’rifiy adabiyotlar bilan yaqindan tanishib chiqqan bo‘lishlari lozim.

Professor I.Haqqulov yozishicha, “Nafsni so‘fiylar vujuddagi latif bir mavjudlik tarzida qabul qilganda, tasavvurlarida nafsning moddiy tomoni ustunlik qilgan. Buni ochiq-oydin e’tirof etishmagan bo‘lsa

ham, nafs deganda jismoniy bir narsani xayolga keltirishganini sezish qiyin emas. Lekin ruhning g‘ayrimoddiy, vujuddan mustaqil va ayri, vujud yo‘qolsa hamki, latif bir borliq o‘laroq uning yo‘qolmasligi xususida ahli tasavvuf o‘rtasida ixtilof bo‘lmagan” [5;115-b.]. Demak, qissadagi nafs tushunchasiga monand keltirilgan manbada ruh va jism nafsining farqi ham, mohiyati ham oqibatda nafsni taqozo etmoqda. Bu nafsning har qanday vaziyatda odamni Shaytonning yo‘rig‘iga olib borishi, tavbasini ham tazarrusini, e’tiqodi va e’timodini bir tiyinga chiqarishi keng ko‘lamda badiiy mohiyatga aylantirilmoqda. Qissa qahramoni nafsini yengolmay xatodan xatoga ko‘chib yurgan, bilib turib gunoh qilgan, tavqi la’natni bo‘yniga olib, o‘z-o‘zini sud qilib yashayotgan qari choldir. Mana shu jihati sobiq ittifoq davrining odamlarni mute va qul qilib, soxta va sun’iy g‘oya asosida boshqarishi, ongi va tafakkuriga asl ruhning yo‘rig‘ini bajarish uchun emas, o‘tkinchi hoy-u havaslarni amalga oshirish muhimligini singdirganligida qabarib ko‘rinadi.

Qissada yana shunday epizodlar borki, qahramon-roviy nutqi o‘g‘lining monologik nutqini uyg‘unlashtirib, asar konsepsiyasini va asl sabab hamda oqibatning o‘rtasidagi ixtiloflarni anglashga imkon beradi:

“Xudo ojizlarning himoyachisidir. Inson ojiz qolgan pallada unga sig‘inishni yoqtiradi: qay tomondan qaraganda ham u ojizlik belgisi. Inson o‘zini to‘la kashf qilmagani tufayli ham ojizdir. Xudoga ishonish insonni o‘z kuch-qudratiga ishonishdan mahrum qiladi. Ojizlik boshlangan joydan Xudo boshlanadi. Men uzoq vaqt ikkilandim va shuni kashf etdimki, kuch-qudrat Xudoda emas. Menga hali u biron madad qo‘lini cho‘zgani yo‘q, hech qursa men uning qudratini his etganim yo‘q. Aksincha, talabalik yillarida injiq va talabchan o‘qituvchidan baho olish uchun yoki qo‘lim chizmaga bormay qolganda vujudimni qo‘rquv qamrab, ojizlik paydo bo‘lganda, bolaligimda otamning shapolog‘ini yemaslik uchun kitobni zo‘r berib yod olishga kirishganimda, maqsadim yo‘lida to‘siq paydo bo‘lganda, odamlar e’tiboridan qolishdan qo‘rqqanimda, har ishni negadir: “shayton nomi bilan”, deb boshlardim va hamisha ko‘zlagan maqsadimga erishardim. Bugun ko‘rgazmam ochilishi oldidan ham: “Shayton nomi bilan”, deb pichirladim: suratlarim naq g‘ala-g‘ovur bo‘lib ketdi; ko‘rgazmaga kelganlar bu keyingi davrlarning noyob suratlari bo‘lishini e’tirof etdilar” [5;558-b.].

Xulosa va takliflar. Qissaning kulminatsion nuqtalaridan yana biri yozuvchining qahramonlari birin-ketin o‘zlarini fosh qilib borganligida ko‘rinadi. Ayniqsa, o‘g‘li rassomlikning sir-u sinoatlarini puxta egallab, o‘zini o‘qitgan professorning suratini chizib, boshini ilonni boshiga o‘xshatib qo‘yganligida, avloddan avlodga o‘tib kelayotgan iblis qutqusining nechog‘li butun ruh va tanni muzaffar etganligini asosli talqin qiladi. Rassom shayton nomi bilan boshlaydigan har qanday ishning o‘ngidan kelishi, mavjud tuzumning, sobiq ittifoqning soxta va ko‘z bo‘yamachilikka asoslangan asl basharasi, tavqi la’nat olib tushgan Odam Ato va Momo Havo qismatining ham qorishib ketishi real mohiyat kasb etadi. Nazar Eshonqul romanda mifik metamorfoza yaratadi. Olamning Yaratgan mo‘jizasi oldida insonning qilgan qilmishlari hech va foniydir degan xulosaga keladi. Zero, Shayton qonimizga singib ketgan mangu bir muammolar uyasi ekanligi, undan forig‘ bo‘lishning tasavvufiy va ilmiy yo‘sinlariga ergashish muhimligini ham bilish mumkin. Unda tavbaning chinakam tavbaligi, e’tiqodning mustahkamligi muhim bo‘lishi natijasida oliy nizom qonunlariga bo‘ysunib yashash orqali erishish eng muhim qaror ekanligini inkishof qiladi. Chunonchi, o‘tmishning xatolarini tuzatish insonning bugungi hayotida o‘zligini anglash bilan barobar ekanligini ham namoyon qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

[1]. Назар Эшонқул. Сайланма. 2-жилдлик, Т., “Akademnashr”, 2022, 513–514-betlar.

[2]. Қуронов Д., Мамажонов З., Шералиева М. Адабиётшунослик луғати. Т., “Академнашр”, 2013, 236-bet.

[3]. Ҳамроқулова Х. Адабиётда ҳаёт-мамот муаммоси. Т., Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2009,142–143-бетлар.

[4]. Жалолиддин Румий. Ичиндаги ичиндадир. Турк тилидан Улуғбек Ҳамдам таржимаси. Т.., “Янги аср авлоди”, 2022, 13-бет.

[5]. Иброҳим Ҳаққул ҳақиқатлари. Т., “Тирилиш”. 2023, 115-бет.

Nazarova Dildora Ilhomovna (Buxoro davlat Tibbiyot instituti, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent; e-mail: nazarova.dildora@bsmi.uz)

YANGI O‘ZBEK ADABIYOTIDA MUXAMMAS JANRI

Annotatsiya. *Ushbu maqolada yangi o‘zbek adabiyotida mumtoz she’riyat, klassik janrlarga murojaat, adabiy-estetik hodisalardan ta’sirlanish ustunlik qiladi. Sharq xalqlari, jumladan, o‘zbek adabiyotida ta’bi xud muxammas va taxmis bitish an’anasi juda keng rivojlangan. Muxammas janrining o‘ziga xosligi*